

комунікації у досвідчених слідчих, порівняно з недосвідченими, знайшла відображення при обрахуванні кореляційних залежностей між детермінантами цих проблем та особистісним адаптаційним потенціалом (За А. Маклаковим). Зокрема, в цій категорії фахівців не встановлено жодного вагомego кореляту адаптаційного потенціалу і причин емоційної проблемності у взаємодії, що свідчить про відсутність впливу емоційного дисбалансу на адекватність орієнтування в комунікативній ситуації та обрання доцільної поведінки. Емоційна рухливість (За Г. Айзенком) у досвідчених слідчих виявилась позитивно пов'язаною як з процесом адаптації до ситуації комунікації ($\rho=0,22$ при $P\leq 0,05$), так і з саморегуляцією поведінки ($\rho=0,38$).

Встановлено, що зміст фактору G (особистісна нестабільність за Р. Кеттеллом) виявився достатньо вагомим в опосередкуванні емоційного супроводження спілкування у досвідчених слідчих, стосовно, зокрема, невміння управляти емоціями ($\rho=0,29$ при $P\leq 0,05$), неадекватного їх прояву ($\rho=0,36$) та здатності до саморегуляції ($\rho=-0,51$). Цілком очікуваними виявились від'ємні зв'язки фактору С (емоційна стійкість) з показниками вираженості емоційних бар'єрів та фактором «Нейротизм-емоційна стабільність» (За Г. Айзенком), зокрема, щодо невміння керувати емоціями ($\rho=-0,35$ при $P\leq 0,05$), домінування негативних емоцій ($\rho=-0,30$) та емоційної рухливості ($\rho=-0,42$). Статистично значущі залежності в цій категорії обстежених виявлено між здатністю до саморегуляції поведінки та показниками диференційованої схильності до напруженості (За В. Андросюком), зокрема з піддатністю фрустраціям ($\rho=0,26$) та особистісним конфліктам ($\rho=0,28$). За методикою М. Рокича, нами було визначено структуру ціннісної сфери інформаційно компетентних слідчих. Зокрема, найбільш вагомими в царині цих фахівців встановлено термінальні цінності – «життєва мудрість», «здоров'я», «суспільне визнання» та інструментальні – «раціоналізм», «самоконтроль» та «тверда воля». Виявлені особливості емоційно-ціннісної компоненти повинні враховуватись в системі фахової освіти, зокрема при проведенні навчально-тренінгових занять з формування навичок інформаційної взаємодії при розслідуванні правопорушень.

Одержано 19.02.2017

Тезиси посвященны анализу результатов исследования показателей эмоционально-ценностной составляющей информационной компетентности следователей как системы внутренних ресурсов личности, необходимых для эффективных информационных действий. Весомыми коррелятами эмоционально-ценностной компоненты установлены: наличие эмоциональных барьеров как детерминант саморегуляции поведения в информационном взаимодействии, эмоциональная подвижность в контексте адаптации к ситуации коммуникации, ряд терминальных и инструментальных ценностей.

Ключевые слова: эмоционально-ценностная компонента, следователи, внутренние ресурсы, саморегуляция, терминальные и инструментальные ценности.

УДК 316.342

Ігор Володимирович КЛИМЕНКО,

кандидат психологічних наук, начальник

Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України (м. Київ)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК НЕОБХІДНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Розкрито актуальність впровадження та використання в процесі професійної підготовки правоохоронців нових досягнень у галузі практичної психології, зокрема створення системи спеціалізованої психологічної підтримки і допомоги особистості – психологічного супроводу особистісно-професійного розвитку. Зокрема, виокремлено групи методів психологічного супроводу щодо формування толерантної поведінки курсантів МВС.

Ключові слова: курсанти правоохоронці, толерантність, психологічний супровід.

Психологічний супровід є однією із функцій служби психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ та становить собою комплекс організаційних, психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на формування і розвиток у курсантів, слухачів вищих навчальних закладів МВС України професійно важливих особистісних якостей і психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності [2].

Психологічний супровід передбачає цілісний процес розвитку позитивної перспективи життєдіяльності з опорою на внутрішній потенціал особистості. Пропонуємо розглядати психологічний супровід як спеціально організований цілеспрямований процес підтримки курсантів в продуктивному використанні власних ресурсів для ефективного оволодіння загальнокультурними та професійними компетенціями. Структурні компоненти психологічного супроводу можуть в себе включати формування у курсантів когнітивних уявлень про рефлексивну організацію мислення, спрямовану на знання і розуміння суб'єктом самого себе і оточуючими, активне переосмислення змісту індивідуальної свідомості і діяльності; допомогу курсантам в усвідомленні намірів і в осмисленні різних можливостей досягнення мети; сприяння курсантам в розробці і реалізації програми конструктивно-перетворюючих стратегій особистісно-професійного зростання і способів їх корекції; надання курсантам можливостей успішної самореалізації в навчально-професійній діяльності.

Толерантність особистості проявляється в її суспільній діяльності, що спрямована на соціально значимий результат. Тому накопичення досвіду роботи, де особистість може найбільш яскраво проявити свою толерантність, стає невід'ємною частиною навчально-виховного процесу. Про необхідність формування толерантності як обов'язкової складової професійної діяльності правоохоронців наголошується у ряді наукових праць.

Психологічний супровід формування толерантної поведінки у курсантів ВНЗ МВС України як загальнокультурної компетенції являє собою спеціально організований цілеспрямований процес підтримки курсантів у розвитку внутрішнього потенціалу для ефективного засвоєння знань правових основ правоохоронної діяльності, норм моралі і професійної етики, оволодіння вміннями щодо попередження та конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій в процесі професійної діяльності, а також розвитку навичок психологічної стійкості в ситуаціях ризику [1].

Для ефективного формування у курсантів ВНЗ України толерантної поведінки як необхідної компетенції їм необхідно оволодіти здібностями діяти відповідно до Конституції України, керуючись принципами законності та патріотизму; виконувати громадянський і службовий обов'язок, професійні завдання відповідно до норм моралі і професійної етики; проявляти психологічну стійкість в складних та екстремальних умовах для оптимізації власної діяльності і психологічного стану.

У сукупності методів психологічного супроводу формування толерантної поведінки у курсантів правоохоронців можна виділити наступні групи:

- організаційно-адміністративні, що включають прямі адміністративні вказівки, контроль і нагляд за попередженням і конструктивним вирішенням конфліктних ситуацій в процесі навчально-професійної діяльності, організацію оперативних штабів і громадських рад;

- психолого-педагогічні, які поєднують засоби формування толерантної свідомості (позитивний приклад, конференції, диспути, переконання, виставки досягнень курсантів, підтримка адекватної самооцінки, біографічний метод тощо), розвиток стійкості особистості (метод проектів, особистісно-рольова участь курсантів у процесі професійної підготовки, колективні творчі справи, ситуації вибору моделі поведінки, схвалення, підкріплення й ін.) і діагностика особистісно-професійного зростання курсантів;

- превентивно-адаптивні, що охоплюють ділові ігри, тренінги, зустрічі з фахівцями, інформування, співбесіди, бесіди, лекції, екскурсії, різноманітні суспільні акції;

- професійно-мережеві, які об'єднують спортивні та медико-відновлювальні заходи, навчальні збори, оперативно-тактичні навчання, навчальні тривоги, методи самозахисту без застосування зброї, правомірні комплекси силового захисту законності і правопорядку;

- нормативно-правові, що містять правове інформування в рамках службової підготовки працівників і курсантів, виставки нормативно-правової літератури, презентації нормативно-правових актів.

Враховуючи, що процес професіоналізації майбутніх працівників правоохоронних органів починається в період їх навчання у виші, остільки й способи організації їх професійної підготовки виступають в якості основних чинників, що обумовлюють професійний розвиток і саморозвиток фахівців, зокрема й таку важливу професійну компетенцію як толерантність.

Список бібліографічних посилань

1. Марьин М. И., Петров В. Е., Адаев А. И., Егоров К. А. Организация социально-психологической работы в органах внутренних дел: метод. пособие/под общ. ред. В. Л. Кубышко. М.: ДКО МВД России; ЦОКР МВД России, 2006. 240 с.

2. Про подальший розвиток служби психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ України: наказ МВС України від 28.07.2004 № 842 // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-04> (дата звернення: 01.03.2017)

Одержано 16.02.2017

Раскрыта актуальность внедрения и использования в процессе профессиональной подготовки правоохранителей новых достижений в области практической психологии, в частности создание системы специализированной психологической поддержки и помощи личности – психологического сопровождения личностно-профессионального развития. В частности, выделены группы психологических методов по формированию толерантного поведения курсантов МВД.

Ключевые слова: курсанты правоохранители, толерантность, психологическое сопровождение.

УДК-159.9

Катерина Юріївна КОНЮХОВА,

ад'юнкт кафедри психології діяльності в особливих умовах

Національного університету цивільного захисту України (м. Харків)

ДОСЛІДЖЕННЯ САМОЕФЕКТИВНОСТІ У ПРАЦІВНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ

Розкрито поняття самоефективності, наведено дані щодо показників самоефективності у працівників ДСНС України.

Ключові слова: самоефективність, успішність, професійна діяльність.

Дослідження самоефективності у працівників ДСНС України є актуальним питанням, так як самоефективність працівника грає важливу роль в успішності професійної діяльності, а від діяльності працівників ДСНС України залежить життя та спокій людей, збереження майна та матеріальних цінностей.

В дослідженні прийняли участь 277 працівників ДСНС України з різних областей, а саме з Харківської, Кіровоградської, Чернівецької, Чернігівської та Миколаївської. Необхідність залучити працівників ДСНС України до дослідження з цих областей обумовлена різною кількістю, різним рівнем та різною природою надзвичайних ситуацій. Так, в територіальному відношенні, найбільшу кількість надзвичайних ситуацій зафіксовано у Харківській області, а найменшу – в Кіровоградській та Чернівецькій областях. Найбільший техногенний ризик у територіальному розрізі проявився також у Харківській області. Середні ризики виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру зберігаються у Миколаївській області, а низькі ризики – у Кіровоградській, Чернігівській та Чернівецькій областях.

При цьому, найменша середня величина індивідуального ризику, обумовленого виникненням надзвичайних ситуацій техногенного, природного та соціального характеру буде в Чернівецькій області, найбільша – в Харківській. Ці чинники призводять до різної кількості виїздів працівників на ліквідацію надзвичайних ситуацій і, як наслідок, різний рівень екстремальності їх професійної діяльності. Крім того, на рівень екстремального досвіду працівників ДСНС України впливає й термін їх служби. Тому всіх досліджуваних поділили на 4 групи.